

PSİKİYATRİDE ETİK VE HUKUKİ SORUNLAR SEMPOZYUMU

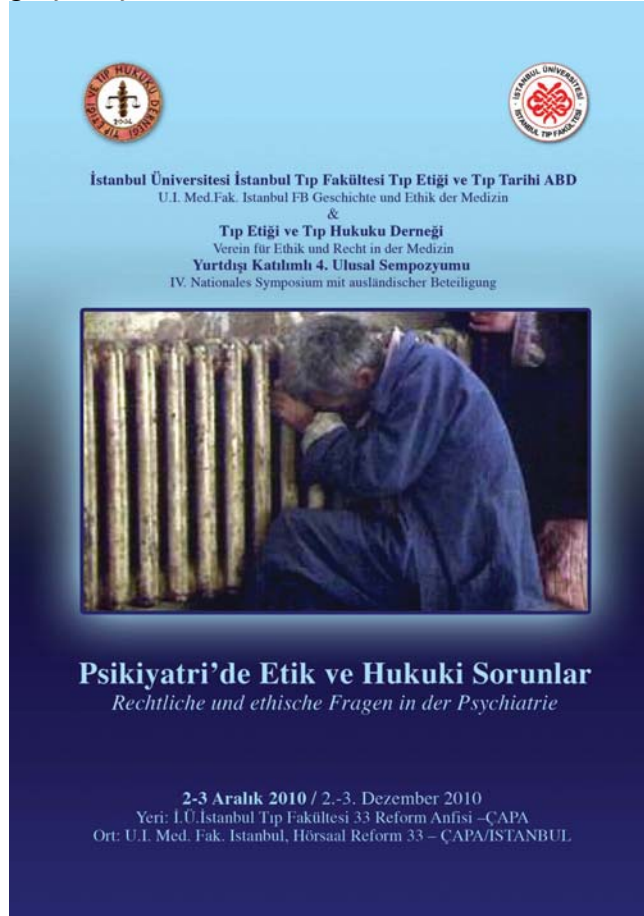
(Tıp Etiği ve Tıp Hukuku Derneği Yurtdışı Katılımlı 4. Ulusal Sempozyumu)

İstanbul Üniversitesi İstanbul Tıp Fakültesi ve Tıp Etiği ve Tıp Hukuku Derneği işbirliği
ile gerçekleştirildi

‘RUH SAĞLIĞI YASAMIZ OLMALI!’

İstanbul, 2-3 Aralık 2010

Türkiye, ruh sağlığı yasası olmayan tek Avrupa ülkesidir. Gelişmiş bütün ülkelerde Ruh Sağlığı Yasası yürürlüğe konmuştur. Tedavi hizmetlerinin nitelik ve yaygınlığının artırılması, bu alandaki hizmetlere kolay erişilebilmesi, ruh sağlığına bakışın değiştirilmesi ve ruhsal sorunu olanların dışlanmasının önlenmesi için, bir Ruh Hastalıkları Yasası'na gereksinimimiz olduğu açıktır. Savunmasız, kolay incitilebilir insan gruplarından olan ruh hastalarının haklarının, hasta hakları içerisinde ayrıca tanımlanması ve benimsetilmesi, onların insan onuruna yaraşır koşullarda tedavi görmeleri ve yaşayabilmeleri için yapılması gerekenleri ve yapılamamış olanları tartışmak, en çok tıp etikçileri ve hukukçuları için kesintisiz bir görevdir. ‘PSİKİYATRİDE ETİK VE HUKUKİ SORUNLAR SEMPOZYUMU’, bu duyarlılık içinde İstanbul Üniversitesi İstanbul Tıp Fakültesi Tıp Etiği ve Tıp Tarihi Anabilim Dalı ve Tıp Etiği ve Tıp Hukuku Derneği tarafından 2-3 Aralık 2010 tarihlerinde İstanbul Üniversitesi İstanbul Tıp Fakültesi’nde Çocuk sağlığı ve Hastalıkları Kliniği 1933 Üniversite Reform Amfisi’nde gerçekleştirildi.

İstanbul Üniversitesi İstanbul Tıp Fakültesi Tıp Etiği ve Tıp Tarihi ABD
U.I. Med.Fak. Istanbul FB Geschichte und Ethik der Medizin
&
Tıp Etiği ve Tıp Hukuku Derneği
Verein für Ethik und Recht in der Medizin
Yurtdışı Katılımlı 4. Ulusal Sempozyumu
IV. Nationales Symposium mit ausländischer Beteiligung

Psikiyatri’de Etik ve Hukuki Sorunlar
Rechtliche und ethische Fragen in der Psychiatrie

2-3 Aralık 2010 / 2.-3. Dezember 2010
Yeri: I.Ü. İstanbul Tıp Fakültesi 33 Reform Anfisi –ÇAPA
Ort: U.I. Med. Fak. İstanbul, Hörsaal Reform 33 – ÇAPA/İSTANBUL

Sempozyumun Onursal Başkanı İstanbul Üniversitesi İstanbul Tıp Fakültesi Dekanı Sayın **Prof. Dr. Mehmet Bilgin Saydam** idi. Sempozyumun Başkanlığı İstanbul Üniversitesi İstanbul Tıp Fakültesi Tıp Etiği ve Tıp Tarihi ABD öğretim üyesi **Doç. Dr. Arın Namal** ile İstanbul Üniversitesi İstanbul Tıp Fakültesi Tıp Etiği ve Tıp Tarihi ABD Başkanı ve Tıp Etiği ve Tıp Hukuku Derneği Başkanı **Prof. Dr. Öztan Öncel** tarafından paylaşıldı. Doç. Dr. Armağan Samancı (Bağcılar Eğitim ve Araştırma Hastanesi) ve **Yard. Doç. Dr. Hakan Ertin** (İstanbul Üniversitesi İstanbul Tıp Fakültesi Tıp Etiği ve Tıp Tarihi ABD), düzenleme kurulu üyeliklerini üstlendiler.

Sempozyum, **Doç. Dr. Arın Namal**'ın konukları, “insana hiç yaraşmayacak koşullarda tedavi görmüş ve yaşamış, ama her biri insanlık ailesinin birer üyesi, insan kardeşlerimiz olan, yaşamı son bulmuş tüm ruh hastalarının anısına” diyerek davet ettiği bir dakikalık saygı duruşu ile başladı.

Doç. Dr. Arın Namal konukları, “insana hiç yaraşmayacak koşullarda tedavi görmüş ve yaşamış, ama her biri insanlık ailesinin birer üyesi, dolayısıyla insan kardeşlerimiz olan, yaşamı son bulmuş tüm ruh hastalarının anısına” sözleriyle bir dakikalık saygı duruşuna davet ediyor.

Sırasıyla, Sempozyum Eş Başkanları **Doç. Dr. Arın Namal** ve **Prof. Dr. Öztan Öncel**, Türk Psikiyatri Derneği Başkanı, İstanbul Üniversitesi İstanbul Tıp Fakültesi Psikiyatri Anabilim Dalı Başkanı Sayın Prof. Dr. Raşit Tükel, Tıp Etiği ve Tıp Hukuku Derneği Kurucu Başkanı, Uludağ Üniversitesi Deontoloji ve Tıp Tarihi Anabilim Dalı Başkanı Sayın **Prof. Dr. Ayşegül Demirhan Erdemir**, İstanbul Üniversitesi İstanbul Tıp Fakültesi Dekanı Sayın **Prof. Dr. Bilgin Saydam** ve Ankara Üniversitesi Rektör Yardımcısı Sayın **Prof. Dr. Yasemin Oğuz** açış konuşmalarını yaptılar.

Ankara Üniversitesi Rektör Yardımcısı **Prof. Dr. Yasemin Oğuz** açış konuşması için kürsüde

Sempozyumun açılışında Sağlık Bakanı Sayın Prof. Dr. Recep Akdağ'ın başarılar dileyen telgrafi okundu. İstanbul valiliği İl Sağlık Müdürlüğü de sempozyumun izlemesi için görevlendirme yapmış, bu hususu Sempozyum Başkanlarına duyurmuştu.

Açılıшта sempozyumu parasal olarak destekleyen Alman Akademik Değişim Programı (Deutscher Akademischer Austauschdienst) İstanbul Bürosu Direktörü Sayın Bayan Dr. Isabelle Aydan Risch ve sempozyumu izlemek üzere Polonya'dan gelen Wrocław Üniversitesi Hürmanistik Bilimler Bölümü'nden Bayan **Prof. Dr. Bozena Plonka Syroka** ve **Dr. Agnieszka Kazmierczak** da hazır bulundular.

Soldan itibaren: **Doç. Dr. Hanzade Doğan**, **Dr. Agnieszka Kazmierczak** (Polonya) ve **Prof. Dr. Bozena Plonka Syroka** (Polonya).

Açış ardından Heidelberg ve Mannheim Üniversiteleri Hukuk Fakülteleri Alman-, Avrupa- ve Uluslar arası Tıp Hukuku, Sağlık Hukuku ve Biyoetik Enstitüsü (IMGB) Başkanı Sayın **Prof. Dr. jur. Jochen Taupitz**'e Tıp Etiği ve Tıp Hukuku Derneği Yönetim Kurulu'nun 25 Kasım 2009 tarihli ve 37 sayılı toplantısında verilen karar uyarınca derneğin bilimsel etkinliklerine kuruluşundan bu yana yaptığı değerli katkılar nedeniyle "Onur Üyesi" Plaketi takdim

edilmiştir. **Prof. Dr. Taupitz**, derneğin 2005, 2007 ve 2009 yıllarında gerçekleştirdiği uluslararası katılımlı toplantılarında davetli konferansçı olarak aramızdaydı. Tıp Etiği ve Tıp Hukuku Derneği, uluslararası etkinliklerini, **Prof. Dr. Taupitz**'in direktörü olduğu merkez ile işbirliği içinde düzenlemiştir. **Prof. Dr. Jochen Taupitz**, Mannheim ve Heidelberg Üniversitelerinde hukuk fakültesi öğretim üyeliği yanı sıra, Federal Almanya Ulusal Etik Kurulu Üyesi, Alman Tabipler Birliği "Tıp ve Bağlı Alanlarda Etik İlkelerin Korunması İçin Merkez Komisyon Yönetim Kurulu Üyesi", Heidelberg Üniversitesi Etik Kurul Üyesi, Federal Almanya Tıp Etiği Kurulları Çalışma Grubu'nun temel sorunlarla ilgilenen kurulunun yürütücüsü, Alman Tabipler Birliği Etik ve Tıbbi-Hukuki Konular Kurulu Üyesi, Alman Tabipler Birliği Bilimsel Danışma Kurulu "Tahmini Genetik Tanı" Çalışma Grubu Üyesi, Alman Araştırma Vakfı Genetik Araştırma Senato Kurulu Üyesi olarak görev yapmaktadır.

Tıp Etiği ve Tıp Hukuku Derneği Kurucu Başkanı Sayın Prof. Dr. Ayşegül Demirhan Erdemir'in, Sayın Prof. Dr. Jochen Taupitz'e "Tıp Etiği ve Tıp Hukuku Derneği Onur Üyesi Plaketi" takdimi

Tıp Etiği ve Tıp Hukuku Derneği Onur Üyesi, Federal Almanya Ulusal Etik Kurulu Üyesi
Prof. Dr. jur. Jochen Taupitz

Prof. Dr. jur. Jochen Taupitz Federal Almanya'nın eyaletler için profil olan Ruh Sağlığı Yasası'nı tanıtan konuşmasını yapıyor.

Sempozyumda **Prof. Dr. jur. Jochen Taupitz** açış konferansı olarak “Almanya’da Psikiyatri Örnek Yasası”, **Prof. Dr. Fatih Selami Mahmutoğlu** “Psikiyatristlerin Ceza Mevzuatındaki Hak ve Yükümlülüklerine Genel Bakış”, **Prof. Dr. Yasemin Oğuz** “Psikiyatride Hekim – Hasta Arasında Cinsel Yakınlık Sorunu: Az Konuşulan Sık Yaşanan Bir Etik İkilem”, **Prof. Dr. Esin Kahya** “İbn Sina'nın Çocukların Ruh Sağlığı Konusundaki Önerileri”, **Uz. Dr. Latif Alpkan** (Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi Kl. Şefi) “Ceza Sorumluluğu içerisinde psikiyatri ve hukuk”, **Prof. Dr. Mehmet Şevki Sözen** “Adli Olgularda Psikiyatrik Değerlendirme Hasta Hakları ve Hekim Sorumluluğu”, **Prof. Dr. Nevzat Alkan** “Tıbbi Uygulama Hatası İddiası Olan Psikiyatrik Olgularda Bilirkişilik”, **Dr. Nurhan Eren** “Psikiyatri Hemşireliğinde Etik Sorunlar”, **Prof. Dr. Doğan Şahin** “Ruh Hekimliği Meslek Etiği Kuralları Oluşturma Süreci ve Kuralları 1”, **Prof. Dr. Şahika Yüksel** “Ruh Hekimliği Meslek Etiği Kuralları 2”, **Prof. Dr. Günsel Koptagel** “Hekimlik Uygulamasında Biyo-Psiko-Sosyal Etik ve Salutogenez (Sağlık Üretme)”, **Prof. Dr. Nil Sarı ve Dr. Burhan Akgün** “Mecnun Kavramına Bir Bakış”, **Doç. Dr. Hanzade Doğan** “Neden Psikiyatri ve Etik Birlikte Çalışılmalıdır?” **Doç. Dr. Arın Namal** “Psikiyarinin Etik Açından Sorgulanan Yönlerine Genel Bakış”, **Uz. Dr. Nezhir Eradaımlar** (Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi Klinik Şefi) “ Y. TCK 57, YTMK 432, Ruhsal

Sorunlu Memurlar ve Denetimli Serbestlik İçeriğinde Psikiyatride Zorunlu Tedavilerde Etik”, **Doç. Dr. Armağan Y. Samancı** “İnternette Psikiyatri Uygulamalarının Tıp Etiği Açısından Değerlendirilmesi” başlıklı bildirimleri sundular.

Sempozyumun Oturum Başkanlıkları **Prof. Dr. Zuhâl Özaydın, Prof. Dr. İbrahim Başağaoğlu, Prof. Dr. Raşit Tükel, Prof. Dr. Şahika Yüksel, Prof. Dr. Ayten Altıntaş, Prof. Dr. Yasemin Oğuz, Prof. Dr. Günsel Koptagel İlal, Prof. Dr. Şevki Sözen, Prof. Dr. Nevzat Alkan, Prof. Dr. Öztan Öncel, Doç. Dr. Hanzade Doğan, Prof. Dr. Fatih Selami Mahmutoğlu, Prof. Dr. Nil Sarı ve Doç. Dr. Arın Namal** tarafından yürütüldü.

İlk Oturumun Başkanları: Türk Psikiyatri Derneği Başkanı ve İstanbul Üniversitesi İstanbul Tıp Fakültesi Psikiyatri Anabilim Dalı Başkanı Prof. Dr. Raşit Tükel (solda) ve İstanbul Üniversitesi İstanbul Tıp Fakültesi Adli Tıp Anabilim Dalı Başkanı Prof. Dr. Şevki Sözen

Sempozyumda canlı tartışmalar, ülkemizde psikiyatri alanında etik ilkelerin içselleştirilmesi için öncü çalışmalar başlatan Sayın **Prof. Dr. Günsel Koptagel İlal**’ın “Bir toplumun uygarlaşmasının ölçütü, sadece sağlıklı ve güçlü üyelerinin rahatını sağlayacak aygıtların keşfedilip sunulması değil, o toplumun bütün üyelerinin, özellikle de hasta ve güçsüz olanların bu rahatı ne kadar paylaştıklarıdır” sözlerinin bilincinde olan değerli katılımcılar tarafından yürütüldü. Tartışmalar herkesin belleğinde şu haklı tespiti daha da pekiştirdi: “Bir ülkenin ruh hastalarına yaklaşımı, o ülkenin toplumsal-etik kartvizitidir.” Ülkemizde psikiyatrik yardımın kalitesinden önce, ulaşılabilirliğindeki güçlük yüzümüze çarpmaktadır. Gelişmiş ülkeler bu rakamı çok aşağılara çekebilmişken, ülkemizde 100 000 kişiye bir psikiyatr düşmektedir. Sempozyumun açış konferansını veren Prof. Dr. Jochen Taupitz’in ülkesi Almanya’da, büyüklüğü nedeniyle kendisi eyalet olan kentlerde 6-8 000 kişiye, diğer eyaletlerde 16-18 000 kişiye bir psikiyatr düşmektedir. Bizim ülkemizde çocukların, gençlerin, yaşlıların psikiyatrik yardıma ulaşmaları çok daha güçtür.

Sempozyumda ruh hastasının, sağlıklı insandan tümüyle farklı bir kişi olmadığı, sadece bazı durumlarda, bazı fikirlerine, yaşanmışlıklarına ve davranışlarına bağlı olarak sağlıklı insandan ayrıldığı vurgusu ile şu mesaj verildi: Bir toplumun ruh hastalarına ve engellilere yaklaşımı, o toplumun insancıl olup olmadığının kanıtıdır. Psikiyatride, hekim-hasta ilişkisindeki asimetri, özel bir ikilem ortaya koyar: Bir yandan bu ilişki eşit, karşılıklı saygı esasına dayanırken, öte yandan hastalığın özelliğine dayalı olarak sıklıkla eşit haklar temelinde olmayan, hekimin hastanın arzusuna rağmen davrandığı bir biçimde yürür. Psikiyatr, sürekli olarak özgün durumda etik unsurları tartarak karar vermek zorundadır. Bu yüzden, etik sorunların analizi,

psikiyatrin mesleki kompetanlığının ayrılmaz bir parçasıdır. Klinik psikiyatri, teorik temelleri ve araştırmada güncel durumu iyi bilen uzman, aynı zamanda etik sorunlar hakkında gerekli bilgiye sahip ise, alanında tam bilgi sahibi kabul edilmelidir.

Psikiyatride etik sorunların kataloğu, sadece intiharın önlenmesi, ilaç araştırmalarında deneklik, zorla hastaneye yatırma, hastanın sırrını açıklamak zorunda kalma ya da kişinin yeterliliğinin olmadığına tanınması ile sınırlı değildir. Bunlardan çok daha önemli olanı, ruhu hasta olan kişinin onurunun nasıl korunacağıdır. Kişinin özgürlüğünü kısıtlama kararı verenler, ruh hastasında hastalığın, onun özgürlüğünü zaten kısıtlamış olduğunun farkında olmalıdırlar. Psikiyatrin bakış açısıyla sağlıklı insan ile psikozdaki insanın özerk olabilme dereceleri arasındaki kalitatif farkın tanımlanması yanında, çeşitli psikişik bozukluklarda özerk olabilme derecesindeki kantitatif farkların da araştırılması gerekir. Özerklik ve kendi hakkında karar verme hakkı, ruh hastalığı bağlamında ele alındığında, bir olguda bu hakkın kısıtlanması, bir kerede verilecek ve daimi olacak bir karar olamaz. Psikiyatrik tedavilerde önemli bir diğer sorun, tedavi amacını belirlemeye rehberlik edecek olan insan modelidir. Burada da hatırlanmalıdır ki, tedavide insana “ne yapılması gerektiği”, klişe bir insan resmi üzerinden tanımlanamaz.

Prof. Dr. Fatih Selami Mahmutoğlu (sol başta) “Psikiyatristlerin Ceza Mevzuatındaki Hak ve Yükümlülüklerine Genel Bakış” başlıklı konuşmasını yapıyor

Bir çok ülke Psikiyatri Yasası yürürlüğe koyup, bu hasta grubunun haklarını özel bir şekilde korumayı başarmışken, ülkemiz böyle bir yasadan yoksun az sayıda ülke içerisinde kalmıştır.

Soldan itibaren: Prof. Dr. jur. Jochen Taupitz, Prof. Dr. Günsel Koptagel İlal, Prof. Dr. Yasemin Oğuz

Sempozyuma hastalar tarafından e-mail ile iletilen (aşağıda yazıldığı gibi verilen) ve **Doç. Dr. Arın Namal** tarafından sunulan mesajlar, katılımcılar tarafından ilgiyle değerlendirilmiştir:

“PSİKIYATRİDE ETİK VE HUKUKİ SORUNLAR SEMPOZYUMU böyle bir etkinlik düzenliye bilcek olmanıza sevindim her şeyin bir ilki var katılıp katılamıycağımı şimdiden bilmiyorum sorunları dile getirme konusunda bazı arkadaşlarımız şehir dışında belki gelemez bazılarımızda yakında olmamıza ramen gelemiyebiliriz Madem böyle bir etkinlik düzenldiniz forumdaki paylaşımları okumanızı diliyorum sanal ortamda dile getirdiyimiz sorunlar konuşamayan hastaların da dile getirmek istediklerinden farklı olmdığını düşünüyorum ilgilerinizden dolayı sağıolun başarılar.”

“birkaç şizofren arkadaşımın gelecek kaygısı var, annem babam vefat edince maddi manevi ne durumda olacağım kaygısı mevcut. bu soruna da değinmeniz mümkünse seviniriz.saygılar..”

“iyi günler. şizofreni hastaları hukukta teğıet geçiliyo. kendini mahkemelerde savunamıyo, konuşma hakkı verilmiyor. adli tıpta ise kapalı hücrelerde tutuluyo , burada tedaviyi idame ettirecek ilaçları verilmiyor.boşanma mahkemelerinde şizofreni olduğu için hemen boşanma kararı veriliyor.”

“HASTA HASTANDE YATMAK HASTALIĞI KABULETMEK İSTEMİYOR BU KONUDADA DEYİNMENİZİ DİLİYOR HASTALARI ZORLDA OLSA HASTANEYE YATIRILIP TEDAVİSİNİN SAĞLANILMSI MÜMKÜN OLUNMALI BU KONULARDA DEYİNİRSENİZ MEMUN OLURUZ”

"PSİKIYATRİDE ETİK VE HUKUKİ SORUNLAR SEMPOZYUMU neDEN hasta insanların hastalığı boşanma sebebi oluyor hastalar bu dönemde daha çok destek beklerken kanun nden onların hemen yuvasını yıkmaya onay veriyor hayvanlar bile arkada kalanı bekleyip onu taşırken ölüsüne bile sahip çıkarken neden kanun hastalara sahip çıkmıyor zaten toplum ön yargılı eş çocukları da bırakınca bu ne olacak sokaklarda kaç hasta var biliyormusunuz bu kanunun lackalığı yüzünden köprü altlarında yatan genç kızlar tecavuze uğruyor adalet adalet ne ne işe yarıyor bizim işimize yaramayan bir adalet olmamalı bakın size şahit olduğum bir olayı anlatem balıkesırde pıtpazarı yolu üstündeki ustgeçitte bir kız gördüm dünyalar güzeli bir kız toplumun deyimıyla deli bu kızı bir buçuk yıl sonra gördüyümde kucağında bir bebek vardı sonra iki oldu sonra 3 o kadın hala o köprü üstünde yaşıyor bunların yuvalarını bir cersedede yıkan hakımler gıdıp görsunler akılı olduğunu sanan akılsızların kucağına verdikleri babasız bebekleri nasıl buyutup sahipleniyoor neden onların yuvası bir cersedede yıkılıyor neden ıyleşip dört ele yuvasına sarılma fırsatı verilmiyor bunu da sorgulamanızı istiyorum.”

Bu sempozyumun, ülkemizde tıbbın ve toplumun, ruh hastalarının insan onuruna saygıyı içselleştirmeleri gerektiğine hizmet etmesini diledik. Sempozyumumuzda bildiri sunmaları hususunda davetimizi kabul eden değerli konuşmacılarımız, bu sempozyumun güçlü bir mesaj vermesinin teminatıdırlar. Sempozyumda sunulan bildiriler, **Prof. Dr. Ayşegül Demirhan Erdemir** tarafından yayın hayatına başlatılan, **Doç. Dr. Arın Namal, Doç. Dr. Hanzade**

Doğan ve **Prof. Dr. Fatih Selami Mahmutoğlu** editörlüğünde yayınlanan Türk Tıp Etiği ve Tıp Hukuku Araştırmaları Yıllığı'nın 2011'de yayınlanacak 3. sayısında toplanacaktır.